

Sažetak rezultata ESPAD istraživanja 2007

Podaci o pušenju, pijenju i uporabi droga prikupljeni su u projektu European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs (ESPAD) u četiri navrata. Prvo je istraživanje provedeno 1995. godine u 26 zemalja, drugo 1999. godine u 30 zemalja, a u trećem koje je provedeno 2003. godine sudjelovalo je 35 zemalja, a u četvrtom provedenom 2007. godine sudjelovalo je također 35 zemalja.

Zemlje sudionice ESPAD 2007.

Armenija, Austrija, Belgija, Bugarska, Hrvatska, Cipar, Republika Češka, Danska, Estonija, Farski otoci, Finska, Francuska, Njemačka (7 saveznih republika), Grčka, Mađarska, Island, Irska, Otok Man, Italija, Letonija, Litva, Malta, Monako, Nizozemska, Norveška, Poljska, Portugal, Rumunjska, Ruska federacija, Slovačka, Slovenija, Švedska, Švicarska, Ukrajina, Velika Britanija.

Istraživanje je suradnički projekt nezavisnih istraživačkih timova u pojedinim zemljama. Podaci su za 2007. godinu prikupljeni za više od 105.000 učenika.

U Hrvatskoj je projekt proveden sva četiri puta, vođen je i koordiniran u **Hrvatskom zavodu za javno zdravstvo**, a glavni istraživač je prim. dr. sc. Marina Kuzman. Članovi Projektnog tima za 2007. godinu su još dr. Ivana Pavić Šimetin, dr. Iva Pejnović Franelić, ing. Mario Hemen i Martina Pejak, prof.

Projekt je sva četiri puta financijski poduprlo Poglavarstvo Grada Zagreba, Gradski Ured za zdravstvo, rad i socijalnu skrb.

Metodologija

Kao i u prethodnim istraživanjima podaci su prikupljeni rabeći standardiziranu metodologiju i zajednički upitnik kako bi bili međunarodno usporedivi. Istraživanje

je provedeno u proljeće 2007. godine, a ciljna populacija bili su učenici rođeni 1991. godine, odnosno oni koji su u godini istraživanja navršavali 16 godina života. U vrijeme istraživanja prosječna je dob bila 15,8 godina. Istraživanje u razredu proveli su profesori ili članovi istraživačkog tima. Učenici su upitnik ispunjavali u razredu, anonimno u trajanju jednog školskog sata.

Kvaliteta podataka

Puno je napora uložen u standardizaciju podataka kako bi rezultati bili što usporediviji. Validnost i pouzdanost podataka su u većini zemalja bili visoki, a na nekonzistentnost u nekim zemljama vjerojatno je utjecaja imalo društveno okruženje u kojem su učenici odgovarali, a ne sama nakana da odgovori budu neistiniti. Iako na tako velikom uzorku nije moguće odrediti preciznu razinu statističke značajnosti, upravo zbog veličine uzorka i iste metodologije smatramo da se razlike od nekoliko postotaka mogu smatrati značajnima.

Pušenje

U gotovo svim zemljama 50-80% učenika barem je jednom u životu pušilo cigarete, a udio onih koji su pušili 40 i više puta viši je u zemljama s visokom proširenošću pušenja. Visoka prevalencija pušenja u zadnjih mjesec dana registrira se u Austriji, Bugarskoj, Češkoj i Latviji (40-45%). Najniža je proširenost pušenja u Armeniji, Islandu, Norveškoj i Portugalu (7-19%).

Općenito se opaža lagano smanjenje proširenosti pušenja u posljednjih 30 dana - u usporedbi s 1995. godinom prosječna je proširenost manja za 4%. Podjednako puše dječaci i djevojčice te dok je proširenost među dječacima u 1995. godini bila 4% viša no među djevojčicama, u 2007. se ta spolna razlika potpuno izgubila. U Hrvatskoj je proširenost pušenja nešto viša od

prosjeka ESPAD zemalja – u posljednjih 30 dana pušilo je 38% dječaka i isto toliko djevojčica. Za dječake su se trendovi ustalili, a za djevojčice su još u porastu te je razlika među spolovima nestala.

Pijenje alkohola

U najvećem broju ESPAD zemalja alkohol je barem jednom u životu pio gotovo svaki učenik ili učenica (90% ili više). No ipak ne piju sva ta djeca alkohol učestalo ili redovitije. Za procjenu pijenja odabrani su pokazatelji konzumacije alkohola u posljednjih 12 mjeseci (82%) i posljednjih 30 dana (61%). Za većinu ESPAD zemalja oba su pokazatelja postupno rasla do 2003. godine, a od tada se opaža lagano zaustavljanje trenda odnosno smanjivanje u nekim zemljama. No među zemljama i dalje postoje velike razlike te je pijenje u zadnjih 30 dana prošireno od 80% u Austriji do 31% i 35% na Islandu i u Armeniji. Učestalije pijenje i nadalje prisutnije u dječaka. Zanimljivo je da je količina popijenog alkohola u jednoj epizodi pijenja manja u zemljama gdje se pije češće (na pr. Grčka), a viša u zemljama gdje učestalost pijenja nije toliko česta (na pr. Finska, Island, Norveška, Švedska). Pivo je dominantno najpopularnije piće među dječacima, među djevojčicama se piju i žestoka pića, sama ili u kombinacijama. Način pijenja poznat kao „binge drinking“, odnosno pijenje 5 i više pića u jednoj prilici, sve je više u porastu u gotovo svim zemljama, bez obzira na temeljnu kulturu i navike pijenja (podjednako u nordijskim kao i mediteranskim zemljama). U prosjeku je 43% učenika izvijestilo o barem jednoj prilici „binge drinking“ u posljednjih 30 dana (više dječaka – 47% nego djevojčica – 39%).

U Hrvatskoj su svi pokazatelji pijenja viši od prosjeka ESPAD zemalja. U posljednjih 12 mjeseci 84% mladih su u Hrvatskoj je barem jednom pilo alkohol (82% ESPAD), u posljednjih 30 dana 64% (61% prosjek ostalih zemalja). Da je barem jednom bilo pijano u posljednjih 12 mjeseci izjavilo je

43% mladih u Hrvatskoj za razliku od 39% u prosjeku ostalih zemalja, ekscesivno je pilo u posljednjih 30 dana 50% mladih u Hrvatskoj i 43% u prosjeku ostalih zemalja.

Ilegalne droge

Najveći je broj učenika koji je eksperimentirao sa psihoaktivnim drogama to učinio s marihuanom ili hašišom. U prosjeku je 23% dječaka i 17% djevojčica do dobi ispitivanja barem jednom probalo neku od ilegalnih droga. Pritom prednjači Češka, u kojoj je 45% učenika probalo marihuanu, a visoka je proširenost uporabe i u Francuskoj, Otoku Man, Slovačkoj i Švicarskoj. Vrlo niska uporaba (oko 6%) registrirana je na Cipru, Farskim otocima, Norveškoj i Rumunjskoj. U Hrvatskoj je 21% dječaka i 16% djevojčica barem jednom u životu probalo marihuanu, što je smješta ispod prosjeka ESPAD zemalja, a ujedno ukazuje i na smanjivanje uporabe u odnosu na istraživanje 2003. godine. Od ostalih psihoaktivnih sredstava slijede ecstasy, kokain i amfetamini (oko 3% svako), a rjeđe heoin, LSD i crack (1-2%). Ecstasy najviše uzimaju mladi u Bugarskoj, Estoniji, Otoku Man, Latviji i Slovačkoj (6-7%). U većini zemalja marihuanu uzimaju više dječaci, osobito u onima s visokom proširenošću. U onim zemljama koje su konzistentno provodile istraživanja u dvanaestogodišnjem razdoblju, prosječno je u 1995. godini 12% učenika uzelo marihuanu i proširenost se povećavala sve do 2003. godine (21%). U 2007. se uzlazni trend u većini zemalja izgleda zaustavio - 18% učenika u prosjeku izvijestilo je o tom iskustvu. No ima zemalja u kojima je i nadalje prisutno povećanje konzumacije – Estonija, Slovačka, Češka, Litva i Malta. Iako je općeniti dojam da je konzumacija ilegalnih droga u mladima ispitivanog uzrasta u Europi trenutačno zaustavljena, ostaje za budućnost vidjeti kretanje daljnje i uporabe i vrste droga.

Tablica – Sažeti rezultati

Izbor ključnih rezultata po zemljama. (Postotak – ako nije drugačije navedeno) ESPAD 2007.

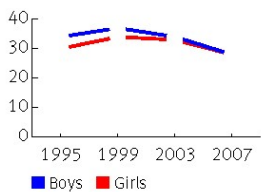
	Pušenje cigareta u posljednjih 30 dana	Pijenje alkohola u posljednjih 12 mjeseci	Opijanje u posljednjih 12 mjeseci	Količina alkohola posljednjeg dana pijenja (cl čistog alk.)	Pušenje marihuane u životu	Uporaba bilo koje ilegalne droge osim marihuane u životu ^{a)}	Uporaba inhalanata u životu ^{b)}	Uporaba trankvilizatora/sedativa bez recepta u životu	Pijenje alkohola s tabletama u životu ^{c)}
Armenija	7	66	8	1.6	3	2	5	0	1
Austrija	45	92	56	5.5	17	11	14	2	12
Belgija (Flanders)	23	83	29	4.3	24	9	8	9	4
Bugariska	40	83	45	3.5	22	9	3	3	3
Hrvatska	38	84	43	5.2	18	4	11	5	8
Cipar	23	79	18	2.1	5	5	16	7	3
Češka Republika	41	93	48	4.5	45	9	7	9	18
Estonija	29	87	42	5.1	26	9	9	7	5
Farski otoci	33	.	41	..	6	1	8	3	6
Finska	30	77	45	5.7	8	3	10	7	9
Francuska	30	81	36	3.6	31	11	12	15	6
Njemačka (7 Bundesl.)	33	91	50	5.1	20	8	11	3	7
Grčka	22	87	26	3.1	6	5	9	4	3
Mađarska	33	84	42	4.0	13	7	8	9	12
Island	16	56	..	4.1	9	5	4	7	4
Irska	23	78	47	..	20	10	15	3	7
Otok Man	24	93	61	7.3	34	16	17	7	12
Italija	37	81	27	3.6	23	9	5	10	4
Letonija	41	89	45	..	18	11	13	4	8
Litva	34	87	43	4.0	18	7	3	16	5
Malta	26	87	38	3.9	13	9	16	5	11
Monaco	25	87	35	2.5	28	10	8	12	5
Nizozemska	30	84	36	4.9	28	7	6	7	4
Norveška	19	66	40	5.9	6	3	7	4	4
Poljska	21	78	31	3.9	16	7	6	18	5
Portugal	19	79	26	..	13	6	4	6	3
Rumunjska	25	74	26	2.5	4	3	4	4	4
Rusija	35	77	40	2.8	19	5	7	2	4
Slovačka Republika	37	88	50	4.2	32	9	13	5	12
Slovenija	29	87	43	4.5	22	8	16	5	4
Švedska	21	71	37	5.2	7	4	9	7	7
Švicarska	29	85	41	3.9	33	7	9	8	6
Ukraina	31	83	32	2.8	14	4	3	4	1
Velika Britanija	22	88	57	6.2	29	9	9	2	7
Prosjek	29	82	39	4.2	19	7	9	6	6
Danska ^{d)}	32	94	73	7.5	25	10	6	5	6

^{a)} "Bilo koja ilegalna droga osim marihuane" uključuje ecstasy, amfetamine, LSD i ostale halucinogene, crack, kokain i heroin.

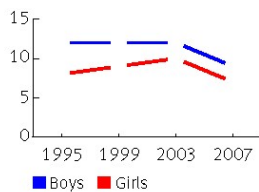
^{b)} Inhalanti: "...(ljepilo i dr) da bi se osjećao „high“".

^{c)} "Da bi se osjećao „high“" osim za Cipar ("da bi se osjećao drugačije") i Rumunjsku ("da bi se osjećao bolje").

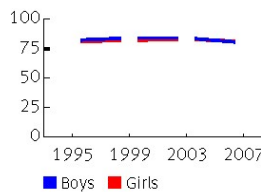
^{d)} Danska: ograničena usporedivost.

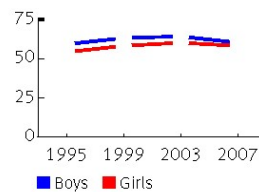
Cigarette use during the last 30 days by gender. 1995–2007. Percentages. Averages for 20 countries.

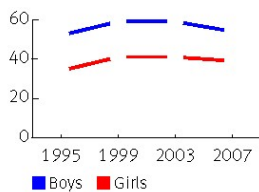
Daily cigarette use at the age of 13 or younger by gender. 1995–2007. Percentages. Averages for 20 countries.

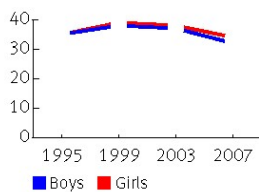
Use of any alcoholic beverage during the last 12 months by gender. 1995–2007. Percentages. Averages for 19 countries.

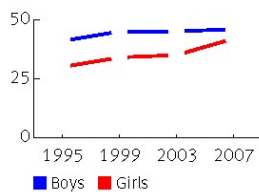
Use of any alcoholic beverage during the last 30 days by gender. 1995–2007. Percentages. Averages for 19 countries.

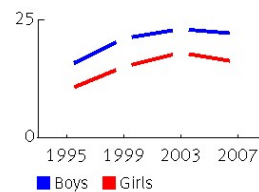
Beer consumption during the last 30 days by gender. 1995–2007. Percentages. Averages for 20 countries.

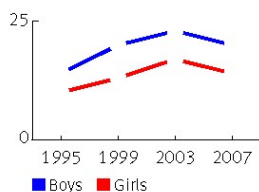
Wine consumption during the last 30 days by gender. 1995–2007. Percentages. Averages for 20 countries.

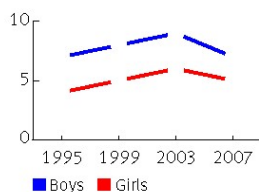
Proportion reporting having had five or more drinks on one occasion during the last 30 days, by gender. 1995–2007. Percentages. Averages for 17 countries.

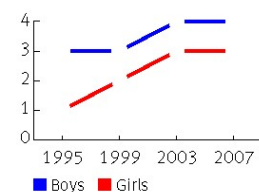
Lifetime use of any illicit drug by gender. 1995–2007. Percentages. Averages for 20 countries.

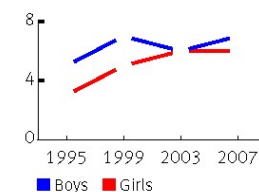
Lifetime use of marijuana or hashish by gender. 1995–2007. Percentages. Averages for 20 countries.

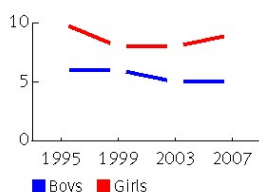
Use of marijuana or hashish during last 30 days by gender. 1995–2007. Percentages. Averages for 19 countries.

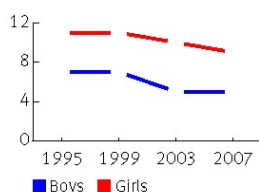
Cannabis use at the age of 13 or younger by gender. 1995–2007. Percentages. Averages for 19 countries.

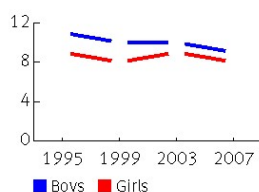
Lifetime use of any illicit drug other than marijuana or hashish by gender. 1995–2007. Percentages. Averages for 20 countries.

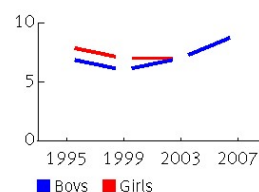
Lifetime use of tranquillisers or sedatives without a doctor's prescription by gender. 1995–2007. Percentages. Averages for 20 countries.

Lifetime use of alcohol together with pills by gender. 1995–2007. Percentages. Averages for 17 countries.

Lifetime use of inhalants by gender. 1995–2007. Percentages. Averages for 18 countries.

Lifetime abstinence from tobacco, alcohol, inhalants, tranquillisers or sedatives and illicit drugs. 1995–2007. Percentages. Averages for 17 countries.

Slika – Sažeti rezultati. Trendovi uporabe 16 supstanci, po spolu 1995–2007. Prosjek postotaka za 17–20 zemalja koje su dale podatke o trendovima za svaku varijablu.